

12. Mizhnarodne opodatkovannya Navch. Posibnik / for Ed. YG Kozak VM. Slipa. K. : Center navchalnoi literaturi, 2003. - 550 with.
13. Tax administration and tax control : <http://www.grandars.ru/student/nalogi/nalogovoe-administrirovanie.html>.
14. Styuben N. podatkovih system Spoluchenih Shtativ America Text County podatkovoi // News Service of Ukraine. 2000.--leaf-gruden.- s.42-54
15. The Agency, its Mission and Statutory Authority Electronic Resource Internal Revenue Service. : [http://www.irs.gov/uac/The -Agency, -its-Mission-and-Statutory-Authority](http://www.irs.gov/uac/The-Agency,-its-Mission-and-Statutory-Authority).
16. Miller V.M. Do putaniya formuvannya theoreticity ambushes administruvannya podatkov // Finansi Ukraine. - 2008. - № 9. - S. 3-9.
17. Chugunov I.J., Kryuchkov N.M. The impact of fiscal policy on macroeconomic equilibrium // Proceedings NDFI. - 2009. - Vyp.2 (47). - S.18-33 .

ДАНИ ПРО АВТОРА

Савчук Олена Олександрівна, аспірант кафедри фінансів
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото 19, м. Київ, 02000, Україна
e-mail: savchuklena@ukr.net

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Савчук Елена Александровна, аспирант кафедры финансов
Киевский национальный торгово-экономический университет
ул. Киото 19, г. Киев, 02000, Украина
e-mail: savchuklena@ukr.net

DATA ABOUT THE AUTHOR

Savchuk Olena Oleksandrivna, graduate student of Finance Department
Kyiv National University of Trade and Economics
Kioto 19 Street, Kyiv , 02000, Ukraine
e-mail: savchuklena@ukr.net

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ В УСТАНОВІ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

**Сафонов Ю.М.,
Патинська М.М.**

У статті розглянуто особливості управління фінансовими ресурсами в установі соціального спрямування. Предмет дослідження обраної теми становлять підходи до системи управління та розподілу коштів у соціальних установах.

Метою є проведення комплексного дослідження особливостей управління фінансовими ресурсами закладів соціального спрямування, визначення актуальних проблем фінансової діяльності бюджетних установ та шляхів їх розв'язання.

Робота ґрунтується на загальнонаукових методах: емпіричному (вивчення й аналіз законодавчої бази, статистичних даних), порівняльному аналізі.

На основі проведеного аналізу нормативно-правової бази, принципів, факторів, методичних підходів, що забезпечують ефективність управління фінансами на сучасному етапі, розроблено пропозиції щодо вдосконалення управління фінансовими ресурсами в соціальних установах.

Результати дослідження можуть бути враховані у процесі формування та розподілу коштів, у прийнятті управлінських рішень.

Висновки дозволяють визначити шляхи ефективного управління фінансами, підвищення мотивації стосовно якості послуг, наданих соціальними установами.

Ключові слова: Бюджетний кодекс України, бюджетна установа, видатки з бюджету, ефективність управління, міжбюджетні трансферти, оперативне управління, планування, стратегічне управління, управління бюджетними коштами, субвенції.

**УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ
В УЧРЕЖДЕНИЯХ СОЦИАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ**

**Сафонов Ю.Н.,
Патинская М.М.**

В статье рассмотрены особенности управления финансовыми ресурсами в учреждениях социальной направленности. Предмет анализа составляют подходы к системе управления и распределения средств социальных учреждений.

Целью является проведение комплексного исследования особенностей управления финансовыми ресурсами учреждений социальной направленности, определение актуальных проблем финансовой деятельности бюджетных учреждений и путей их решения.

Работа основывается на общенаучных методах: эмпирическом (изучение и анализ законодательной базы, статистических данных), сравнительном анализе.

На основе проведенного анализа нормативно-правовой базы, принципов, факторов, методических подходов, обеспечивающих эффективность управления финансами на современном этапе, разработаны предложения по совершенствованию управления финансовыми ресурсами в социальных учреждениях.

Результаты исследования могут быть учтены в процессе формирования и распределения средств, в принятии управленческих решений.

Выводы позволяют определить пути эффективного управления финансами, повышения мотивации относительно качества услуг, предоставленных социальными учреждениями.

Ключевые слова: Бюджетный кодекс Украины, бюджетное учреждение, расходы бюджета, эффективность управления, межбюджетные трансферты, оперативное управление, планирование, стратегическое управление, управление бюджетными средствами, субвенции.

MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES IN A SOCIAL ESTABLISHMENT

Safonov Y.M.,
Patynska M.M.

The article deals with the main characteristics of management of financial resources in a social establishment. The subject of studying of the chosen topic is the approaches to the system of management and distribution of finance in social establishments. The aim is to study the main characteristics of management of financial resources in social establishments completely, to denote actual problems of financial activity of budget establishments and ways of their solving.

The work is based on general scientific methods: empiric (studying an analysis of a legislative base, statistics), comparative analysis.

Having done the analysis of a legislative base, principles, factors, methodical approaches supplying the effectiveness of management financial resources today, the suggestions to improve the process of management of financial resources in social establishments have been worked out.

The results of studying can be taken into consideration in the process of forming and distribution of financial resources, to solve administrative questions.

The conclusions let denote the ways of effective management of financial resources, rising motivation with regard to quality of services given by social establishments.

Key words: Budget Code of Ukraine, budget establishment, expenditure, effectiveness of management, interbudget transfers, operative management, planning, strategic management, management of budget financial resources, subventions.

Вступ. На сучасному етапі економічного розвитку України все більшої ваги набуває усвідомлення необхідності глибокого вивчення нових підходів до управління фінансовими процесами. Від раціонального й ефективного управління залежить успішність як об'єктів господарювання, так і реформ у державі. Значною мірою це стосується управління процесами формування та використання фінансових ресурсів соціальних установ, оскільки управління фінансами в соціально-економічній сфері має вирішальне значення для її функціонування й розвитку.

Надання соціальних послуг залежить не тільки від наявності фінансових ресурсів різних рівнів, а й від ефективності управлінських рішень. Вважаємо, що концепція управління фінансами як комплекс взаємопов'язаних управлінських рішень і заходів на різних рівнях управління фінансовими ресурсами в установі соціального спрямування отримує пріоритетне значення. Зважаючи на те, що комплексному дослідженню особливостей управління фінансовими ресурсами соціальних організацій приділено недостатньо уваги, вищезазначена проблема вимагає поглибленого вивчення, що й зумовило актуальність дослідження.

Вивченню особливостей фінансування соціальної сфери присвячені праці багатьох зарубіжних та вітчизняних учених. Серед них такі відомі зарубіжні науковці, як У. Беверидж, М.В. Васильєва, О.Г. Гранберг, Л. Ерхард, В.М. Ковальов, В.М. Кудрявцев, Ю.П. Лисицин, Д. Роулс та інші. Питання управління соціальною сферою, фінансування регіональних соціальних програм посідає значне місце у дослідженнях В.М. Ковальова, О.Г. Гранберга.

Цінні теоретико-практичні напрацювання щодо розв'язання проблем управління фінансами бюджетних установ мають відомі вітчизняні вчені В.П. Андрущенко, О.Д. Василик, Н.І. Вовна, Л.Я. Гончарук, М.І. Кульчицький, О.В. Гушта, В.О. Меленюк, В.М. Опарін, Л.Д. Сафонова, А.О. Сіленко, В.М. Федосов, І.Я. Чугунов та інші.

Питанню ефективного управління фінансами бюджетних установ присвячені публікації В.П. Андрущенка, О.Д. Василика, В.М. Гейця, В.В. Глуценка, О.П. Кириленка, В.М. Родіонової, С.І. Сала, В.М. Суторміної. Сучасні дослідження, пов'язані з удосконаленням системи управління місцевими фінансовими ресурсами, посідають значне місце в наукових доробках Н.І. Вовни, О.В. Гушти, М.І. Кульчицького, В.П. Мельника, В.В. Рибака.

Однак, ураховуючи цінні напрацювання з проблем управління фінансами, усе ж доводиться констатувати, що відсутнє всебічне та комплексне вивчення особливостей управління фінансовими ресурсами установ соціального спрямування.

Предмет дослідження обраної теми є підходи щодо системи управління та розподілу коштів у соціальних установах на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України.

Мета статті – охарактеризувати особливості управління фінансовими ресурсами установ соціального спрямування, визначити актуальні проблеми фінансової діяльності бюджетних установ та шляхи їх розв'язання.

Для вирішення поставленої мети визначено такі завдання:

- з'ясувати основні принципи управління бюджетними коштами в сучасних економічних умовах;
- провести аналіз законодавчої бази щодо стану фінансування соціальних установ;
- обґрунтувати проблеми чинної системи кошторисно-бюджетного фінансування установ соціального спрямування;
- проаналізувати окремі аспекти управління фінансовими ресурсами різних типів установ соціального спрямування;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами соціальних установ.

У процесі дослідження були використані методи: емпіричний, порівняльного аналізу.

Результати дослідження. На основі аналізу наукових джерел та законодавчої бази визначаємо основні принципи управління бюджетними коштами в сучасних економічних умовах, зокрема: ефективності, результативності, цільового призначення, дотримання режиму економії, здійснення контролю.

У Постанові Кабінету Міністрів України «Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету» від 1 березня 2014 р. №65 наголошується на «здійсненні управління бюджетними коштами в межах встановлених бюджетних повноважень із забезпеченням ефективного, результативного, цільового та економного використання бюджетних коштів, належної організації та координації роботи розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів» [10].

Згідно із чинним Бюджетним кодексом України видатки на фінансування бюджетних установ розмежовуються між бюджетами різних рівнів, здебільшого – за рахунок коштів місцевих бюджетів. Фінансова діяльність бюджетних установ регламентується бюджетним законодавством на всіх етапах бюджетного процесу – від визначення потреби в коштах на її утримання до подання звітності про виконання планових показників.

Як зазначено в листі Міністерства фінансів України від 13 серпня 2015 року «Щодо підготовки бюджетних запитів до проекту державного бюджету на 2016 рік та прогнозу державного бюджету на 2017 – 2018 роки», «в умовах обмеженості бюджетних ресурсів Кабінетом Міністрів України продовжується здійснення виваженої політики видатків, яка спрямована на підвищення обороноздатності держави, фінансування всіх соціальних виплат, а також проведення пріоритетних видатків у межах наявного бюджетного ресурсу та забезпечення жорсткої економії бюджетних коштів» [9].

До бюджетних установ належать установи соціального спрямування – заклади, що надають на безоплатній основі соціальні послуги на підтримку сім'ям, дітям та молоді, які перебувають у складних життєвих ситуаціях.

На соціальний захист та соціальне забезпечення здійснюються видатки з районних бюджетів та бюджетів обласного значення.

Бюджетним кодексом України передбачено:

- видатки на дитячі заклади-інтернати (будинки-інтернати для малолітніх інвалідів);
- видатки на притулки для неповнолітніх;
- видатки на програми соціального захисту неповнолітніх (відшкодування витрат на шкільні їдальні; інші програми соціального захисту неповнолітніх);
- видатки на будинки-інтернати для престарілих та інвалідів;
- кошти бюджету, що передаються до фонду України соціального захисту інвалідів;
- видатки на молодіжні програми (утримання центрів соціальних служб для молоді; програми і заходи центрів служб для молоді; програми і заходи державних органів у справах сім'ї, дітей та молоді; програми і заходи державних органів у справах жінок; утримання клубів підлітків за місцем проживання; інші видатки) [1].

Планування видатків Державного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення передбачає розпорядником бюджетних коштів – Міністерством соціальної політики України – бюджетного запиту для подання Міністерству фінансів України відповідно до вимог інструкції з підготовки бюджетних запитів з урахуванням звітів про виконання бюджетних програм. Так, у ст. 20 нового Бюджетного кодексу зазначено, що відповідальним виконавцем бюджетних програм може бути головний розпорядник бюджетних коштів за бюджетними програмами, виконання яких забезпечується його апаратом, та/або розпорядник бюджетних коштів нижчого рівня, який виконує бюджетні програми в системі головного розпорядника. Розпорядники несуть відповідальність за цільове й ефективне використання виділених у їх розпорядження бюджетних коштів [16].

Відповідно до п. 7 ч. 5 ст. 22 Бюджетного кодексу головний розпорядник бюджетних коштів «здійснює управління бюджетними коштами у межах встановлених йому бюджетних повноважень та оцінку

ефективності бюджетних програм, забезпечуючи ефективно, результативно і цільове використання бюджетних коштів, організацію та координацію роботи розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів у бюджетному процесі» [1]. Тобто по відношенню до головного розпорядника можна вести мову як про ефективне, так і про неефективне управління бюджетними коштами [16].

Тож удосконалення управління фінансовими ресурсами слід розглядати як один із головних чинників підвищення ефективності фінансової діяльності установ, організацій, що забезпечує їх стабільне функціонування та динамічний розвиток.

Як зазначалося вище, управління фінансовими ресурсами установ соціального спрямування здійснюється на основі рішень органів місцевого самоврядування.

Основною формою фінансування соціальних установ є кошторисно-бюджетні асигнування. За чинної системи кошторисно-бюджетного фінансування важливою проблемою є відсутність стимулу для бюджетних установ щодо ефективного використання фінансових ресурсів [5]. Це зумовлено рядом факторів: 1) в умовах економічної кризи в Україні сучасна система кошторисного планування спрямована на покриття витрат поточної діяльності й не передбачає планування перспективного розвитку установи; 2) відсутні усталені норми оцінки ефективності управління фінансами; 3) бюджетні установи зацікавлені витратити бюджетні гроші та обґрунтувати розширення кошторису на наступний рік; 4) якщо протягом року кошти за статтею витрат не були використані, вони знову повертаються до бюджету й наступного року використаними не можуть бути.

Проаналізуємо деякі аспекти управління фінансовими ресурсами різних типів установ соціального спрямування. Слід зазначити, що управління фінансовими ресурсами цих установ обумовлені особливостями їхньої фінансово-господарської діяльності.

Згідно з Постановою Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей-інвалідів» від 15. 08. 2013 р. №505 (редакція від 07. 08. 2015 р.), фінансування витрат на утримання будинків-інтернатів для малолітніх інвалідів та будинків-інтернатів (пансіонатів) для літніх людей та інвалідів системи соціального захисту здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів у межах сум, затверджених за єдиними кошторисами доходів і видатків [14].

Таблиця 1. Динаміка фінансування установ соціального спрямування Житомирської області в 2011 – 2016 рр. (тис. грн)

2011	2012	2013	2014	2015	2016	Разом
Будинки-інтернати для малолітніх інвалідів (6 закладів)						
23329,8	25909,0	29033,7	29729,6	36275,6	37402,2	181629,9
Будинки-інтернати (пансіонати) для літніх людей та інвалідів системи соціального захисту (11 закладів)						
47540,1	48652,3	48591,2	60203,6	70785,1	77853,4	353544,4

*Джерело: фінансова звітність ДПСЗН Житомирської обласної державної адміністрації.

Відповідно до таблиці 1 абсолютні показники надання бюджетних асигнувань щорічно зростають. Проте фактори, зумовлені інфляційними процесами в економіці, доводять, що підвищення рівня фінансування не цілком задовольняє потреб надання соціальних послуг, зокрема: значне зростання ціни на енергоносії, теплопостачання, водопостачання та водовідведення, продукти харчування; індексація на заробітну плату тощо призвели до збільшення розмірів видатків.

Відповідно до наказу Міністерства соціальної політики України від 19. 03. 2013 №129 у соціальних установах Житомирської області здійснено стовідсоткове виконання добових натуральних норм харчування, забезпечення медикаментами, м'яким інвентарем, оплату послуг, енергоносіїв. Однак в умовах економічної кризи зменшився відсоток капітальних видатків, оскільки не передбачено коштів на капітальне будівництво. Вирішення таких проблем потребує зваженої політики фінансового планування.

Особливістю управління бюджетним процесом міських центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді є чітке розмежування повноважень, прав і відповідальності головного розпорядника коштів та відповідальних виконавців. Головним розпорядником коштів вищезазначених установ є Управління в справах сім'ї, молоді та спорту Житомирської міської ради. Відповідно до Інструкції про статус та особливості участі в бюджетному процесі відповідальних виконавців бюджетних програм місцевих бюджетів (п. 2.1.), після отримання від місцевого фінансового органу граничних обсягів видатків загального фонду місцевого бюджету на наступний рік головні розпорядники розподіляють ці кошти та повідомляють відповідальних виконавців про належні їм обсяги й організовують розроблення бюджетних запитів. У свою чергу відповідальні виконавці забезпечують складання бюджетних запитів, за реалізацію яких вони несуть відповідальність (п. 2.1.) [8].

Згідно зі статтею 5 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (зі змінами 2012 р.), Постановою Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо вдосконалення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю» №1126 від 27 серпня 2004 року (зі змінами 2012 р.), видатки на їх фінансування здійснюються «за рахунок коштів, передбачених у місцевому бюджеті за відповідним кодом бюджетної класифікації видатків, та інших джерел» [13], визначаються згідно з програмами, розробленими й затвердженими в установленому порядку в межах передбачених сум. Умови оплати персоналу з обслуговування центру затверджуються Міністерством соціальної політики за

погодженням із Міністерством фінансів України. Питання введення посад фахівців із соціальної роботи та фінансування вирішують також територіальні громади.

Таблиця 2. Заплановані показники видатків із місцевих бюджетів /ОТГ на утримання центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та закладів соціального обслуговування на 2016 рік по Житомирській області (тис. грн.)

Центр (заклад)	Рівень центру, закладу	Загальна кількість центрів, закладів	За кошти місцевих бюджетів	У т.ч. на утримання посад ФСР	Кількість посад за рахунок коштів ОТГ
Центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді	Регіональний	1	1142,30	0,00	
	Районні	22	6224,20	151,30	6
	Міські	5	3912,60	727,60	
	Сільські, селищні	1	131,30	0,00	
Усього		29	11410,40	878,90	6
Заклади соціального обслуговування	Обласний центр соціально-психологічної допомоги	1	672,10		
	КЗ «Обласний соціальний гуртожиток для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»	1	792,40		
	Обласний центр ре соціалізації наркозалежної молоді «Твоя перемога»	1	608,40		
Усього		3	2072,90		

*Джерело: фінансова звітність служби у справах дітей Житомирської обласної державної адміністрації.

Діяльність закладів зазначеного типу коригується постановами кабінету міністрів України «про затвердження типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей» від 28 січня 2004 р. № 87 та «про внесення змін до типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей» від 21. 11. 2012 №1128-2012-п.

Відповідно до Постанов утримання та розвиток матеріально-технічної бази центру фінансується за рахунок коштів обласних бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством. Прийняті до центру діти забезпечуються харчуванням, засобами особистої гігієни, одягом (у разі потреби) відповідно до встановлених норм. Забезпечення дітей харчуванням, у тому числі дієтичним, здійснюється за натуральними нормами навчальних закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Надання стаціонарної та амбулаторної медичної допомоги дітям, які перебувають у центрі, забезпечується державними та комунальними закладами охорони здоров'я [12].

Центри підпорядковуються Міністерству соціальної політики України. Головним розпорядником коштів є служба у справах дітей облдержадміністрації.

Таблиця 3. Показники джерел надходження коштів комунальної установи «Обласний центр соціально-психологічної реабілітації дітей «Сонячний дім» Житомирської обласної ради в динаміці, 2011-2015 рр. (грн.)

Джерела надходжень	2011	2012	2013	2014	2015
1. Доходи загального фонду					
Затверджено кошторисом	1751190,26	2040045,63	2663107,00	3501900,00	3938700,00
Надійшло коштів	1751190,26	2040045,63	2663107,00	3501900,00	3938700,00
У процентному відношенні	99,6%	99,1%	98,9%	99,8%	99,7%
2. За джерелами власних надходжень					
Затверджено	7759,30	17814,13	31594,92	11169,98	10784,99
Надійшло коштів	7759,30	17814,13	30894,92	5694,38	10784,99
У процентному відношенні	0,4%	0,9%	1,1%	0,2%	0,3%

*Джерело: фінансова звітність комунальної установи «Обласний центр соціально-психологічної реабілітації дітей «Сонячний дім» Житомирської обласної ради.

Аналізуючи дані таблиці, зазначимо, що кошторис на 2015 р. у порівнянні з 2011 р. (загального фонду) значно зріс. Кошторис за джерелами власних надходжень стабільно низький.

Механізм фінансування допомоги місцевим бюджетам із Державного бюджету ґрунтується на системі вирівнювання, яке здійснюється за допомогою трансфертів, що гарантує місцевим бюджетам достатній рівень ресурсів на виконання визначених нормами видатків [3, с. 182].

Міжбюджетні трансферти слід розглядати як важливу складову міжбюджетних відносин, розвиток яких є базовим елементом стабілізації економіки регіонів України. Реалізація цієї Програми безпосередньо впливає на виконання важливих економічних і соціальних програм [4].

Згідно зі статтею 98 Бюджетного кодексу України планування видатків місцевих бюджетів за рахунок міжбюджетних трансфертів здійснюється шляхом формульного підходу – розрахунку обсягів видатків відповідно до фінансових нормативів бюджетного забезпечення та коригувальних коефіцієнтів.

Міжбюджетні трансферти є однією з форм бюджетного фінансування соціальних установ. Розподіл коштів у межах установлених бюджетних повноважень здійснюється сесією обласної ради: виділяються асигнування з обласного бюджету, які перерозподіляються між управліннями праці соціального захисту населення в межах області. Таким чином вирішуються питання компенсації бюджетам нижчого рівня витрат на виконання соціальних програм, розв'язуються проблеми «збалансування та вирівнювання фінансової спроможності відповідних бюджетів» [1].

Прикладом такого підходу є виділення з державного бюджету на районні управління праці та соціального захисту населення Житомирської області в 2015 році коштів у сумі 5180,00 тис. грн. (за кодом 3220 – капітальних трансфертів органам державного управління інших рівнів).

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» та змін до Бюджетного кодексу України запроваджено субвенції.

В оновленій редакції Бюджетного кодексу України визначено, що видатки на утримання медичних установ, загальноосвітніх закладів та закладів, які здійснюють підготовку робітничих кадрів, проводяться за рахунок коштів місцевих бюджетів та субвенцій з державного бюджету [17].

Головним розпорядником субвенції на утримання загальноосвітніх закладів є Міністерство освіти України. Відповідно до Порядку № 6 розпорядниками освітньої субвенції за місцевими бюджетами є структурні підрозділи з питань освіти і науки, які визначаються рішенням відповідної місцевої ради про такий бюджет згідно із законодавством. Розподіл і перерозподіл загальних обсягів субвенції між місцевими бюджетами здійснює Кабінет Міністрів України. Субвенція на оплату поточних видатків надається різним типам навчальних закладів, серед них – загальноосвітні навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні санаторні школи-інтернати; спеціальні загальноосвітні школи-інтернати; загальноосвітні навчальні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки (крім дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей); спеціальні загальноосвітні навчальні заклади для дітей, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку, навчально-реабілітаційні центри [17].

За даними департаменту фінансів Житомирської облдержадміністрації, складовою бюджету 2016 року є субвенції, зокрема передбачена освітня субвенція на утримання 17 спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів у розмірі 151,1 млн. грн.

Субвенції з державного бюджету на фінансування соціальних програм є вагомою складовою фінансового забезпечення установ, які надають соціальні послуги сім'ям, дітям та молоді. Слід зазначити, що загалом для соціальних закладів субвенції обмежені. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку фінансування видатків місцевим бюджетам на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з Державного бюджету» від 04. 03. 2002 №256 (зі змінами від 29. 01. 2003) передбачено субвенції з державного бюджету перевізникам за пільгові перевезення осіб, що мають соціальний статус. Із офіційних джерел відомо, що, по-перше, надходження субвенцій місцевим бюджетам відбувається із запізненням; по-друге, відшкодування коштів перевізникам за пільговими категоріями – непосильний тягар для місцевих бюджетів в умовах обмежених ресурсів.

Із метою забезпечення ефективного управління фінансами, підвищення мотивації стосовно якості послуг, наданих соціальними установами, необхідно вдосконалювати систему управління фінансовими ресурсами соціальних установ, зокрема:

1. Для визначення тенденцій розвитку фінансового стану та перспективних фінансових можливостей установ соціальної сфери впроваджувати стратегічне планування.
2. Здійснювати перехід на програмно-цільове фінансування закладів соціальної сфери, спрямоване на вдосконалення всіх стадій управління фінансами.
3. Удосконалювати законодавче та нормативне забезпечення управління фінансами, зокрема спеціальним фондом.
4. Оптимізувати управління фінансуванням шляхом підвищення його ефективності та гнучкості.
5. Надання установам максимальної економічної свободи, зокрема розширення можливості керівників бюджетних закладів стосовно диверсифікації джерел власних надходжень та їхнього використання.
6. Проводити постійний моніторинг виконання бюджетних програм усіма учасниками бюджетного процесу щодо ефективності управління фінансовими ресурсами.

Висновки. У сучасних умовах видатки соціальних установ складають кошти державного і місцевого бюджетів, фондів, власні кошти установ, організацій, добровільні внески. Найбільшу частку видатків становлять кошти бюджетів усіх рівнів; має місце тенденція до зростання частки фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Однак існують проблеми, зумовлені недостатньою фінансовою базою місцевого самоврядування, недоліками системи управління та розподілу коштів, недосконалістю системи

адміністрування фінансовими ресурсами, за якої відбувається дублювання функцій різними рівнями виконавчої влади, а також різного рівня фінансового забезпечення закладів однієї сфери.

За результатами аналізу особливостей управління фінансовими ресурсами в установах соціального спрямування, структури фінансових надходжень досліджено, що чинна система фінансування з бюджетів усіх рівнів не задовольняє потреб у наданні належної якості соціальних послуг.

Отже, удосконалення управління фінансовими ресурсами є одним із головних чинників підвищення ефективності фінансової діяльності установи, організації. Від цього залежить їх стабільне функціонування та динамічний розвиток.

Виникає необхідність аналізу фінансового забезпечення соціальних установ, спрямоване на підвищення якості, ефективності надання соціальних послуг у сучасних економічних умовах, що й зумовлює потребу в подальших дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України : Кодекс України від 08. 07. 2010 № 2456-VI – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Бюджетний моніторинг (виконання бюджету за січень – вересень 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/429/130535/?lang=ua>
3. Герасименко Г.В. Напрями модернізації фінансового забезпечення системи соціальної підтримки населення / Г.В. Герасименко // Механізм регулювання економіки. – 2011. – №4. – С. 180 – 188.
4. Державне управління фінансами в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://4vuz.com.ua/book_37_glava_16_3.3_Derzhavne_upravl%D1%96nnja_f%EF%BF%BD.html
5. Журавка Ф.О. Вдосконалення системи фінансування бюджетних установ в умовах зростання соціальної відповідальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12795/1/Vdoskonalennya%20systemy%20finansuvannay.pdf>
6. Закон України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
7. Закон України «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/864-14>
8. Інструкція про статус та особливості участі в бюджетному процесі відповідальних виконавців бюджетних програм місцевих бюджетів (Затверджено Міністерством фінансів України 09. 07. 2010 №679 [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0573-10>
9. Лист Міністерства фінансів України від 13 серпня 2015 року «Щодо підготовки бюджетних запитів до проекту державного бюджету на 2016 рік та прогнозу державного бюджету на 2017 – 2018 роки» [Електронний ресурс].– Режим доступу : <https://yandex.ua/yandsearch?rdnd=604396&win=116&text=Лист%20Міністерства%20фінансів%20України%20від%2013%20серпня%202015%20року%20Щодо%20підготовки%20бюджетних%20запитів%20до%2>
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету» від 1 березня 2014 р. №65 [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/65-2014-%D0%BF>
11. Приходько Н.В. Актуальні проблеми управління фінансами бюджетних установ / Н.В. Приходько, Р.В.Руденко // Збірник наукових праць НУК. – 2011. – №6. – С. 108– 113.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей» від 28 січня 2004 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF>
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо вдосконалення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю» №1126 від 27 серпня 2004 року (зі змінами 2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1126-2004-%D0%BF>
14. Постанова Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей-інвалідів» від 15. 08. 2013 р. № 505 (редакція від 07. 08. 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1511-13>
15. Сафонов Ю.М., Патинська М.М. Концептуальні аспекти управління фінансовими ресурсами установи соціального спрямування / Ю.М. Сафонов, М.М. Патинська // Ефективна економіка (Електронне наукове видання). – 2015. – №10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://yandex.ua/search/?text=%D0%AE.%20%D0%9C.%20%D0%A1%D0%B0%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%2C%20%D0%9C.%20%D0%9C.%20%D0%9F%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0&lr=143&clid=2086132&win=116>
16. Стефанюк І.Б. Оцінка управління бюджетними коштами у світлі вимог нового бюджетного кодексу [Текст] / І.Б. Стефанюк // Фінанси України. – 2010.
17. Субвенції : гра за новими правилами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buhgalter.com.ua/articles/byudzhetniy-proces/subventsiyi-gra-za-novimi-pravilami/>

References

1. Biudzhetnyi kodeks Ukrainy / Verkhovna Rada Ukrainy : Kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Biudzhetnyi monitorynh (vykonannia biudzhetu za sichen – veresen 2015 roku) : <http://www.ibser.org.ua/news/429/130535/?lang=ua>
3. Herasymenko I.V. (2011), «Napriamky modernizatsii finansovoho zabezpechennia systemy sotsialnoi pidtrymky naselennia» // Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky. – №4. – pp. 180 – 188.
4. Derzhavne upravlinnia finansamy v Ukraini : 4vuz.com.ua/book_37_glava_16_3.3._Derzhavne_upravl%D1%96nnja_
5. Zhuravka F.O., Kravchenko O.V. Vdoskonalennia systemy finansuvannia biudzhetnykh ustanov v umovakh zrostantia sotsialnoi vidpovidalnosti : <http://dSPACE.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12795/1/Vdoskonalennya%20systemy%20finansuvannay.pdf>
6. Zakon Ukrainy «Pro spriannia sotsialnomu stanovlenniu i rozvytku molodi» : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
7. Zakon Ukrainy «Pro orhany i sluzhby u spravakh nepovnitnikh ta spetsialni ustanovy dlia nepovnitnikh» : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/864-14>
8. Instruksii pro status ta osoblyvosti uchasti v biudzhetnomu protsesi vidpovidalnykh vykonavtsiv biudzhetnykh prohram mistsevykh biudzhetiv (Zatverdzheno Ministerstvom finansiv Ukrainy 09. 07. 2010 №679 : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0573-10>
9. Lyst Ministerstva finansiv Ukrainy vid 13 serpnia 2015 roku «Shchodo pidhotovky biudzhetnykh zapytiv do proektu derzhavnogo biudzhetu na 2016 rik ta prohnozu derzhavnogo biudzhetu na 2017 – 2018 roky» : <https://yandex.ua/yandsearch?rdrnd=604396&win=116&text=Lyst%20Ministerstva%20finansiv%20Ukrainy%20vid%2013%20serpnia%202015%20roku%20Shchodo%20pidhotovky%20biudzhetnykh%20zapytiv%20do%2>
10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro ekonomii derzhavnykh koshtiv ta nedopushchennia vtrat biudzhetu» vid 1 bereznia 2014 r. №65 : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/65-2014-%D0%BF>
11. Prykhodko N.V., Rudenko R.V. (2011), «Aktualni problemy upravlinnia finansamy biudzhetnykh ustanov» // Zbirnyk naukovykh prats NUK.– №6. – pp. 108 – 113.
12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro tsestr sotsialno-psykholohichnoi reabilitatsii ditei» vid 28 sichnia 2004 r. № 87: <http://zakon5.rada.g>
13. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zakhody shchodo vdoskonalennia sotsialnoi roboty iz simiamy, ditmy ta moloddu» №1126 vid 27 serpnia 2004 roku (zi zminamy 2012 r.) : Rezhyim dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1126-2004-%D0%BF>
14. Postanova Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro tsestr sotsialno-psykholohichnoi reabilitatsii ditei-invalidiv « vid 15. 08. 2013 r. № 505 (redaktsiia vid 07. 08. 2015 r.) : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1511-13>
15. Safonov Yu.M. and Patynska M.M. (2016), «Kontseptualni aspekty upravlinnia finansovymy resursamy ustanovy sotsialnoho spriamuvannia» // Efektyvna ekonomika, [Online], vol . 10 : <https://yandex.ua/search/?text=%D0%AE.%20%D0%9C.%20%D0%A1%D0%B0%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%2C%20%D0%9C.%20%D0%9C.%20%D0%9F%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0&lr=143&clid=2086132&win=116>
16. Stefaniuk I.B. (2010), «Otsinka upravlinnia biudzhetnymy koshtamy u svitli vymoh novoho biudzhetnoho kodeksu» // Finansy Ukrainy.
17. Subventsii : hra za novymy pravylamy : <https://buhgalter.com.ua/articles/byudzhetniy-proces/subventsii-gra-za-novimi-pravilami/>

ДАНИ ПРО АВТОРІВ:

Сафонов Юрій Миколайович, доктор економічних наук, професор кафедри макроекономіки та державного управління

e-mail: sum1971@ukr.net

Патинська Марина Михайлівна, асистент кафедри макроекономіки і державного управління

e-mail: marypat@ukr.net

Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

проспект Перемоги, 54/1, м. Київ, 03680, Україна

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ:

Сафонов Юрий Николаевич, доктор экономических наук, профессор кафедры макроэкономики и государственного управления

e-mail: sum1971@ukr.net

Патинская Марина Михайловна, ассистент кафедры макроэкономики и государственного управления

e-mail: marypat@ukr.net

Государственное высшее учебное заведение «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

проспект Победы, 54/1, г. Киев, 03680, Украина

DATA ABOUT THE AUTHORS

Yuri Safonov, Doctor of Economics, professor of macroeconomics and public administration

e-mail: sum1971@ukr.net

Maryna Patynska, assistant of Department of Macroeconomics and Public Administration

e-mail: marypat@ukr.net

State university «Kyiv National Economic University by Vadym Hetman»

Victory Prospect, 54/1 Kiev, 03680, Ukraine

УДК 336.2 : 336.012.23

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТЕОРІЇ ПОДАТКІВ У СВІТЛІ НОВОГО ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ

Чинчик А.А.

Предметом роботи є аналіз розвитку теорії податків з базуванням на твердженнях видатних представників економічної думки.

Метою роботи є теоретико-методологічне обґрунтування функціональної сутності податків з уточненням їх практичної значимості при системному та управлінському підходах.

Методологія проведення роботи. Робота виконана на основі аналізу наукових джерел, обґрунтування принципів основних понять податків, податкової системи та політики, які входять у коло актуальних напрямів сучасних наукових досліджень у галузях фінансів і державного регулювання економіки.

Результати роботи. Здійснено узагальнення філософської інтерпретації крайніх варіантів сприйняття податків у суспільстві – як «плати за цивілізацію» або ж як «легального грабунку». Вивчено практику оподаткування у провідних країнах світу, яка доводить високий рівень податкових відрахувань у державах з достатнім рівнем добробуту населення, що супроводжується належною суспільною довірою. За таких умов високий рівень оподаткування не призводить до мінізації економіки. Здійснено порівняння частки податкових платежів у ВВП країн. Виявлено поточну невизначеність України у рівні податкового навантаження на громадян і бізнес-середовище з одночасно неефективним використанням природних ресурсів як одного з джерел бюджетного наповнення. Зазначено, що удосконалення податкової системи в Україні має охоплювати не лише вирішення гострих проблем, але й урахування стратегічних викликів. Доведено важливість наукових обґрунтувань теорії податків як рушійного розвитку, у контексті чого досліджено сутність податків з акцентом на управлінський і системний підходи. Зазначено, що сам по собі податок не має достатнього функціонального навантаження, а його значимість посилюється у видовій різноманітності, що відображається в податковій системі. Правову визначеність і процедуру стягнення податків забезпечує податкова політика. Розкрито функціональну значимість податків, яка включає два рівні – розширена значимість (соціотворча, державоєднуча, рушійна, стабілізуюча, збалансовуюча) і конкретна значимість (фіскальна, соціальна і регулююча). Враховуючи динамічність сучасного соціально-економічного розвитку, вказано на необхідність визначення нових підходів до організації системи податків у світлі нових викликів. Такими викликами визначено нові підходи до забезпечення людського розвитку, інформатизація суспільства й економіки, впровадження базового доходу, зростаючий вплив провідних компаній у протиставлення державним утворенням. З огляду на дані виклики визначено нові актуальні напрями досліджень у галузі теорії податків з розумінням імовірних трансформацій їх функціональної значимості.

Висновки. В основі наукового обґрунтування модерних підходів оподаткування має лежати цілісне розуміння функціонального змісту податків. Даний зміст повинен фокусуватись не лише на базових функціях, але й охоплювати значимість соціо- й державотворення, рушійності просторового розвитку, стабілізації і балансування різних процесів з ресурсного перерозподілу. Стратегічна мета застосування податків полягає в оптимізації задоволення інтересів різних суб'єктних груп та вираженні у рівні добробуту населення.

***Ключові слова:** податок, податкова система, податкова політика, фінанси, державне регулювання економіки.*

БАЗОВЫЕ ПОНЯТИЯ ТЕОРИИ НАЛОГОВ В СВЕТЕ НОВОГО ФУНКЦИОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕНИЯ

Чинчик А.А.

Предметом работы является анализ развития теории налогов с базированием на утверждениях выдающихся представителей экономической мысли.

Целью работы является теоретико-методологическое обоснование функциональной сущности налогов и их практической значимости при системном и управленческом подходах.

Методология проведения работы. Работа выполнена на основе анализа научных источников, обоснование принципов основных понятий налогов, налоговой системы и политики, которые входят в круг актуальных направлений современных научных исследований в области финансов и государственного регулирования экономики.